

Európa földrajza

Európa földrajzi helyzete, határai

Általános adatok

- o Területe: 10,5 millió km²
- o Lakosság: kb. 725 millió (2003)
- o Legmagasabb pont: 5633 m, M. Elbrusz (Kaukázus), Mont Blanc (4807)
- o Legalacsonyabb pont: Volga delta, Kaszpi-tenger (-28.0 m)
- o Legnagyobb folyó: Volga (3531 km)
- o Legnagyobb tó: Ladoga (17700 km²)

Helyzete:

Az É-i és K-i félgömb kontinense. (Kis része átnyúlik a Ny-i félgömbre.)

Határai:

- o Nyugaton: az Atlanti-óceán,
- o Északon: a Jeges-tenger,
- o Keleten: az Urál-hegység és az Urál folyó,
- o Délkeleten: a Kaukázus és a Fekete-tenger,
- o Délen: Földközi-tenger.

Európa Ázsiával együtt alkotja Euráziát, amelynek Európa a nyugati ötödrészét teszi ki.

Felosztása:

- o Észak-Európa
- o Nyugat-Európa
- o Dél-Európa
- o Kelet-Európa
- o Közép-Európa

Partvonala: tagolt

Európa területének 35%-a jut félszigetekre és szigetekre.

Európa éghajlata, vízrajza, élővilága

Éghajlat:

A kontinens nagy része az **északi mérsékelt övezetben, a valódi mérsékelt övben** helyezkedik el, egész évben a **nyugati szelek hatása alatt áll.**

Jelentős az **óceán hatása, +5-12 °C hőmérsékleti anomáliát okoz télen a meleg tengeráramlás.**

Tagolt alacsony kontinens, az óceán a kontinens belső részein is érezteti hatását.

A hegységek K-Ny-i irányúak, a nyugatias szeleknek nem állják útját, de az északi hideg szeleknek igen.

Aktív tényezők: **akciócentrumok (v. klímacentrumok), ciklonok ill. anticiklonok kialakulásában** játszanak nagy szerepet, meghatározzák Európa időjárását.

Izlandi minimum: ciklonok kialakulása, enyhe csapadékos időjárást okoz, egész évben érezteti a hatását.

Szibériai maximum: anticiklonok, zord, száraz teleket okoz.

Azori maximum: anticiklonok, száraz, meleg idő, egész évben érezteti a hatását.

Perzsa minimum: ciklonok, csapadékos, meleg időjárás, nyáron érezteti a hatását.

Vízrajz

A tagoltság miatt nincsenek nagy vízrendszerek. Jelentős: a **Duna, ill. a Kelet-Európai-síkság** folyói. A leghosszabb folyó: **Volga 3690 km. A terület 17%-a lefolyástalan (a Volga-vízrendszere is ide tartozik.)** A folyóhálózat és a tóhálózat is fiatal, a jégkorszakhoz kötődik.

Élővilág

- A kontinens nagy része kultúrtáj, az emberi tevékenység a meghatározó.
- **tundra: moha, zuzmó, cserjék, fajokban szegény állatvilág.**
- **tajga: luc-, erdei és vörösfenyő, É-Eu-ban 40 fafaj található meg, Kanadában 400.**
- Prémies állatok, hód, jávorszarvas.
- **vegyes erdők: é. sz. 60°-tól már lombos fák is megtalálhatók.**
- **lombhullató erdők: Ny- és Közép-Európában széles sáv, K-re vékonyodik. Tölgyesek, bükkösök, nagy részük már történelem.**

- **erdős és füves puszták: sztyep, csernozjom talaj, K-re félsivatagba megy át.**
- **mediterrán keménylombú erdők: nagy részét kiirtották, bozótos növényzet:**
- macchia, terra rossa talaj.

Az Európai Unió földrajzi vonatkozásai

Jelenleg **27** tagállama van az Európai Uniónak. Ezek a csatlakozási dátumukkal:

1. Ausztria (1995)
2. Belgium (alapító tag: 1952/58)
3. Bulgária (2007)
4. Ciprus (2004)
5. Csehország (2004)
6. Dánia (1973)
7. Észtország (2004)
8. Finnország (1995)
9. Franciaország (alapító tag: 1952/58)
10. Görögország (1981)
11. Hollandia (alapító tag: 1952/58)
12. Írország (1973)
13. Lengyelország (2004)
14. Lettország (2004)
15. Litvánia (2004)
16. Luxemburg (alapító tag: 1952/58)
17. Magyarország (2004)
18. Málta (2004)
19. Nagy-Britannia (1973)
20. Németország (alapító tag: 1952/58)
21. Olaszország (alapító tag: 1952/58)
22. Portugália (1986)
23. Románia (2007)
24. Szlovákia (2004)
25. Szlovénia (2004)
26. Spanyolország (1986)
27. Svédország (1995)

EU kialakulása

Az EU kialakulásában szerepet játszó tényezők:

- - **Földrajzi fekvés, eltérő adottságok és erőforrások. Az adottságok kihasználásának**
- lehetősége az együttműködés során. Pl. Német – Francia vas- és acélipar összefonódása
- → Ruhr-vidéki kőszén, lotaringiai vasérc.
- - **A gyorsabb gazdasági fejlődés lehetősége: nemzeti piacok átlépése → nagyobb**
- mennyiség előállítás, üzemméret növekedés, fokozott specializáció (szakosodás)
→
- olcsóbb, versenyképesebb termékek előállítása.
- - **Politikai okok a II. világháború után:**
- az USA nyomasztó gazdasági, politikai fölényének növekedése,
- a Szovjetunió fenyegető katonai ereje,
- a gyarmatbirodalmak elvesztése, együttműködésre ösztönözte a térség országait.
- - **A kutatás és fejlesztés, az infrastrukturális fejlesztés költségeinek megoszlása.**

Az együttműködés területei

- **Közös vámpolitika: Belső vámok és a mennyiségi korlátozások eltörlése, a határok** elvesztették jelentőségüket. Egységes vámrendszer a nem tagországokkal szemben → egységes belső piac kialakítása. Külkereskedelmük 60%-át egymás között bonyolítják le. Ez hátrányos megkülönböztetést jelent a kívül maradt országokkal szemben.
- **A tőke, a szolgáltatások és a munkaerő szabad áramlása: beruházások lehetősége** az integráció bármely országában → a kedvezőbb feltételek kihasználása. Meggyorsította a nagy nemzetközi monopóliumok térhódítását.
- **Közös gazdaságpolitika: a nagyobb belső piac nyújtotta előnyök jobb kihasználása,** a nemzeti fejlesztési programok összehangolása, a gazdasági együttműködés elmélyítése. Közös pénz → összemérhetőség, könnyebb elszámolás.
- **A mezőgazdasági termelés összehangolása: a belső termelés védelme, támogatási-értékesítési rendszerek kidolgozása.**
- **A kutatás, fejlesztés és az oktatás összehangolása: közös fejlesztési programok kidolgozása,** költségek megosztása.
- **A területi fejlettségi különbségek felszámolása: a felzárkózást segítő támogatási** rendszer kiépítése → az újonnan csatlakozók felzárkozási lehetősége (regionális politika)

Az EU főbb intézményei:

- **Miniszterek Tanácsa – a legfontosabb döntéseket hozza. Az Európai Parlamenttel** közösen alkotja az Európai Unió (EU) törvényhozó szervét. Minden tagállam kormányának a miniszterét tartalmazza.
- **Európai Parlament – főként tanácsadó és ellenőrző szerepe van. Az Európai Parlament (EP)** az Európai Unió (EU) parlamentális testülete, amelyet az EU állampolgárai közvetlenül választanak öt éves időtartamra. A Miniszterek Tanácsával együtt alkotja az EU törvényhozói hatalmi ágát. Két helyen ülésezik, Brüsszelben és Strasbourgban. Az Európai Parlament nem alkothat önállóan törvényt, de módosíthatja, vagy megvétózhatja azokat számos politikai területen. Bizonyos területeken tanácskozási joga van. Az EP felügyeli az Európai Bizottság munkáját, jóváhagyja a testület kinevezését és bizalmatlansági szavazással visszahívhatja. Ellenőrzi az EU költségvetését is. Az EP képviselői helyeinek felosztása nem csupán a tagállamok népessége alapján történik, a kisebb államok ennél több képviselőt küldhetnek, hogy megfelelően legyenek képviselve.
- **Európai Bíróság – az EU legfelsőbb igazságszolgáltatási szerve. Az Európai Bíróság** székhelye Luxemburg. Az Európai Bíróság az Európai Unió legfelsőbb igazságszolgáltatási szerve. Ítélik az európai jog értelmezésének ügyeiben, főként alábbi esetekben: Az Európai Bizottság követelése, amikor egy tagállam nem hajt végre egy uniós direktívát vagy más jogi követelményt. Az Európai Bizottság hatáskör-túllépésével kapcsolatos követelések. A tagállamok egymás közötti vitás ügyei.
- **Európai Bizottság – az EU végrehajtó szerve. Legfőbb feladata a jogszabályok** kezdeményezése és becikkelyezése, valamint az uniós szerződések őreként tevékenykedik, amik az EU jogalapját jelentik.

Észak-Európa

Földrajzi helyzete, határai:

Társadalom-földrajzi alapon Észak-Európa:

Finnország - Helsinki

Svédország - Stockholm

Norvégia - Oslo

Dánia - Koppenhága

Izland - Reykjavík

Határai:

- Északon a Jeges-tenger és Barents-tenger,
- Keleten a Fehér-tenger, Onyega-tó és Ladoga-tó,
- Délen a Balti-tenger, Kattegat-szoros, Skagerrak-szoros,
- Nyugaton pedig az Atlanti-óceán és a Norvég-tenger határolja a területet.

És ne feledkezzünk meg a szigetekről sem.

Természeti erőforrások:

- **Tenger: tagolt, fagymentes tengerpart → hajózás; halászat; (Norvégia, Izland, Dánia)**
Északi-tengeri szénhidrogénmezők (Norvégia)
- **Óceáni éghajlat, bővizű zuhatagos folyók → villamosenergia-termelés; (Norvégia és Svédország)**
- **Ércek: vasérc (Svédország)**
- **Erdőállomány (Svédország, Finnország)**
- **Művelésre alkalmas szántóföldek (Dánia)**

Társadalmi adottságok:

- Történelmi, kulturális összefonódás. A lakosságot közeli rokonságban álló északi germán népek alkotják.
- Nyelvi rokonság – kivétel a finnek.
- Viszonylag kevés háborús pusztítás. A két világháború itt kevés pusztítást okozott.
- Korán kialakuló gazdasági együttműködés (EFTA – Európai Szabadkereskedelmi Társulás), szoros gazdasági kapcsolat, illetve uniós tagság (Dánia, Svédország, Finnország)
- Kis népességszám → kis belső piac → exportorientált gazdaságpolitika.
- Fejlett szolgáltatás és infrastruktúra. Magas életszínvonal.

Gazdasága:

Gazdasági tevékenységek:

- A természeti adottságokat kihasználó specializálódás. Különböző gazdasági szerkezet.
- A gazdaság központjai főleg a kedvezőbb éghajlati adottságú déli területeken és a tengerparton alakultak ki.

Példák az adottságokra épülő jellemző gazdasági tevékenységekre:

- Kőolaj, földgáz és származékaik exportja (Norvégia).
- Minőségi vas és acélipar → sokoldalú gépipar (gépkocsi, hajó, fegyver) (Svédország)
- Olcsó energia → alumíniumkohászat, színesfémkohászat (Norvégia).
- Nagy szaktudást igénylő elektronikai ipar (Svédország, Finnország).
- Fa-, papír- és bútorigipar. (Svédország, Finnország)
- Halászat (Norvégia, Dánia, Izland).
- Tengeri fuvarozás (Norvégia).
- Élelmiszeripar és élelmiszeripari gépek gyártása (Dánia).

Franciaország

Franciaország (hivatalosan Francia Köztársaság, nyugat-európai állam.

Atomhatalom, az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagja, a NATO és azEurópai Unió alapító tagja.

Fővárosa **Párizs**.

Adatok:

- **Hivatalos nyelv:** Francia
- **Területe:** 675 eze km²
- **Népesség:** 63,5 millió
- **Népsűrűség:** 112 / km² (89.)
- **GDP (2005):** Teljes: 1,830 milliárd \$ (7.)

Egy főre jutó GDP 29 316 \$ (20.)

Természetföldrajza

Domborzata:

A röghegységek a Variszkuszi-hegységrendszerhez tartoznak.

Francia-középhegység (Massif Central) a hegységrendszer csomópontja, többször tönkösödött a felszíne. Az óidei kristályos kőzeteket sok helyen középidői üledékek (főleg mészkő) és harmadidőszaki vulkáni anyagok borítják.

A főként gránitból felépülő **Vogézek keleti oldala meredeken szakad le a Rajna árok felé.**

Bretagne és Normandia óidei kristályos kőzetein kevésbé tagolt tönkfelszín jött létre.

A **Francia-lépcsővidék az angliai lépcsők folytatása, elsősorban középidői üledékekből** épülnek fel, a lépcsők legjellemzőbb kibukkanása Champagne területén.

A folyóvizek által feltöltött **Loire-, Rhone- és Garonne-medence a mezőgazdasági** termelés legfontosabb területei. található. A lépcsővidék központja a **Párizsi-medence**.

A **Francia-Alpok Olaszország felé és a Pireneusok Spanyolország felé képeznek** természetes magashegységi határvonalat.

Gazdasága:

Bányászat:

- **feketeszén: Massif Central peremén (egyre kevesebb bánya üzemel)**
- **vasérc: Lotharingia (kis vastartalmú, ezért bányászata erősen csökkent)**
- **uránérc: Massif Central (Európai szinten a legtöbbet itt termelnek ki)**
- **kőolaj, földgáz: Afrikából és a Közel-Keletről importálják**

Energiagazdaság:

Franciaország a világ második legnagyobb atomenergia termelője, az Amerikai Egyesült Államok után.

A teljes áramellátás eloszlása:

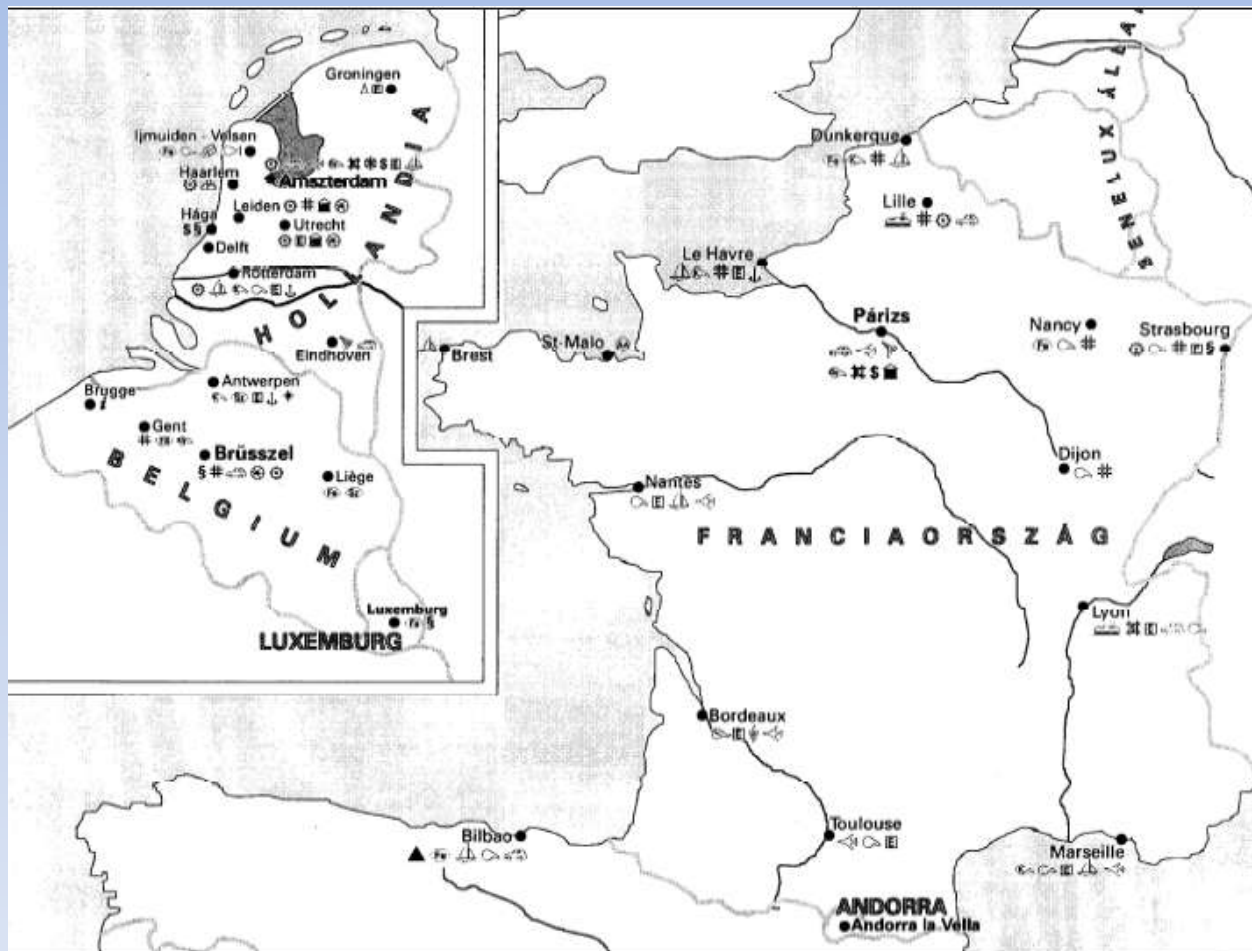
- **Nukleáris energia : 85% (az atomenergia hányadát az össz áramtermeléshez viszonyítva Franciaország tartja az első helyet);**
- **Megújuló energiaforrások : 14% ; (Alpokból és a Pireneusokból érkező folyókon számos vízerőmű, árapályerőmű.**
- **Kőolaj és földgáz : 1%.**

Feldolgozóipar:

- **vaskohászat: északi iparvidék (Lille, Dunkerque), Lotharingia (Nancy), kikötők (Caen, Le Havre)**
- **kőolajfinomítás: kikötőkben (Marseille, Bordeaux, Nantes, Le Havre, Dunkerque)**
- **autógyártás: Párizs elővárosi övezetében (Citroën, Renault, Peugeot)**
- **repülőgépgyártás: Párizs környékén és Toulouse-ban (Concorde)**
- **hajógyártás: Marseille, Le Havre**
- **vegyipar: Lotharingia (Nancy, Strasbourg)**
- **textilipar, ruházati ipar: Párizs, Lyon, Lille, Strasbourg**
- **elektromos berendezések gyártása: Grenoble (csúcstechnológia)**
- **élelmiszeripar:**
 - **tejtermékek, sajt (Bretagne, Normandia),**
 - **bor (Burgundia, Bordeaux),**
 - **pezsgő (Champagne),**
 - **borpárlatok (Cognac)**

Mezőgazdaság:

- **Párizsi-medence, Loire-völgy: búza, cukorrépa, takarmánynövények (sertés és szarvasmarha-tenyésztés)**
- **Garonne-medence: kukorica, napraforgó**
- **Normandia, Bretagne: állattenyésztés (tejelő szarvasmarha, sertés, baromfi), halászat**
- **Rhône-völgy: gyümölcs- (citrusfélék, füge, olajfa), zöldség- és szőlőtermelés, virágkertészetek**
- **Középhegységek, Alpok és Pireneusok lejtői: hegyvidéki állattartás (szarvasmarha, juh), fakitermelés**

Nagy-Britannia

Adatok:

Államforma: alkotmányos monarchia

Hivatalos nyelv: angol

Főváros: London

Terület: 244 820 km²

Népesség: 60 441 457 fő

Népsűrűség: 246 fő/km²

Pénznem: Angol font (GBP)

Nyugat-európai ország, az Európai Unió tagja.

Országrészei:

- Anglia,
- Wales,
- Skócia,
- Észak-Írország.

Az előbbi három ország rész a Brit-szigeten, míg az utóbbi az Ír-sziget északi részén helyezkedik el.

Természetföldrajza

Fekvése, partvonala:

Kedvező fekvése, **fjordos öblei, tölcsértorkolatok. Átjárás Amerika felé.**

Gazdasági élet:

- Kedvező fekvése, fjordos öblei, tölcsértorkolatai hatalmas **gyarmatbirodalom kiépítését** és a tengeri kereskedelem évszázados egyeduralmát tette lehetővé.
- A gyarmatbirodalom kirablásából, az élénk tengeri kereskedelemből származó bevételekből a 19. század vezető gazdasági hatalma lett. A szigetországban bontakozott ki az **ipari forradalom**.

Bányászat:

- A technikai újítások mellett az ipari fejlődését az ország **ásványkincsekben és energiahordozókban való gazdasága** (kőszén, kőolaj, földgáz, vasérc, ón, ólom, rézérc) és gyarmatbirodalmának nyersanyagai segítették elő.

Energiagazdaság:

- A villamos energia 3/4 részét **széntüzelésű hőerőművekben állítják elő, amelyek a szénmedencék környékén találhatóak.**
- Kisebb részben **kőolaj alapú hőerőművek és atomerőművek biztosítják az energiaellátást.**

Ipar:

- Mai iparszerkezetében még nagy súllyal szerepelnek a múlt században kialakult **hagyományos iparágak (kőszénbányászat, textilipar, hajógyártás, vaskohászat).**
- Azonban ezeknél **gyorsabban fejlődnek a versenyképesebb, jövedelmezőbb, exportra termelő ágazatok (elektronika, autógyártás, repülőgyártás, vegyipar).**
- A II. világháború után elvesztette gyarmatbirodalmát (nyersanyagbeszerzési gondok, piacvesztés stb.). A hazai energia- (kőszén) és nyersanyagforrások (vasérc) kimerülése miatt **az iparágak a kikötővárosokba „költöznek”.**

Feldolgozóipar:

- **vaskohászat:** Skócia (Glasgow környékén), Északkelet-Anglia (Newcastle, Sunderland, Middlesbrough környékén), Dél-Wales (Swansea, Cardiff környékén)
 - **acélgyártás:** Közép-Anglia (Sheffield-minőségi acélárúk, Leeds, Birmingham)
 - **színesfémkohászat:** Liverpool (ón), Swansea (ón, ólom, cink, réz), London (ólom, cink), Birmingham (réz), Newcastle (ólom, cink)
 - **hajógyártás:** Newcastle, Sunderland, Middlesbrough, Glasgow
 - **autógyártás:** London és környéke (Oxford, Coventry), Derby, Birmingham, Nottingham, Bristol
 - **szerszámgépgyártás:** Sheffield, Birmingham
 - **kőolajfinomítás:** kikötőkben - Aberdeen, Cardiff, Swansea, Bristol
 - **vegyipar:** Közép-Anglia (Liverpool, Manchester), Dél-Wales (Swansea), Északkelet-Anglia (Newcastle, Sunderland, Middlesbrough), Bristol, London (finomvegyészet, gyógyszergyártás)
- textilipar:** pamutipar - Liverpool, Manchester, gyapjúipar - Leeds, Bradford, Halifax, Nottingham

Mezőgazdaság:

A népesség kb. 2 %-a dolgozik a mezőgazdaságban.

- Északnyugaton - Skócia, Wales: a **legelőkön ("zöld Anglia")** szarvasmarha- a hegyekben **juhtenyésztés; burgonya- és árpatermesztés (takarmány, whisky, sör)**
- Londoni-medence: **gabonatermő körzet ("sárga Anglia")**, búza, cukorrépa, **zöldség- és gyümölcsstermesztés.**
- A **halászflootta jelentős mennyiségű hallal látja el az országot**

Kereskedelem:

- Nagy-Britannia legnagyobb kereskedelmi partnerei az **EU társadalmak, de hatékony** kereskedelmet folytat az Unión kívüli Európai országokkal, az **USA-val, Kanadával, és Japánnal is.**

